

رشد ۵۰ درصدی درآمدهای مالیاتی، ۹۰ درصدی درآمدهای گمرکی و فروش روزانه ۱.۴ میلیون بشکه نفت در ۴ ماه اول سال اتفاقاتی مثبت است

وضعیت سفید تحقق درآمدهای دولت در بهار

فرهیختگان روز گذشته داود منظور، رئیس سازمان برنامه و بودجه در مجلس حضور پیدا کرد. در این جلسه وی جزئیاتی از میزان تحقق منابع و مصارف بودجه ۱۴۰۲ به نمایندگان مجلس ارائه داد. طبق اظهارات منظور، در ۴ ماهه نخست ۶۵ درصد از منابع و مصارف بودجه محقق شده است. آمارهای سازمان مالیاتی و گمرک ایران نشان می دهد بیشترین تحقق منابع دولت باید مربوط به درآمدهای مالیاتی و گمرکی باشد؛ موضوعی که رئیس سازمان برنامه نیز آن را تأیید می کند. به گفته منظور، در ۴ ماهه نخست سال جاری بخش درآمدها (مالیات‌ها، درآمدهای دولت از کالا و خدمات و عوارض و جرائم) حدود ۸۵ درصد محقق شده اما در بخش واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای که عمده آن درآمد نفتی است، ۴۲ درصد از منابع محقق شده است. البته به گفته رئیس سازمان برنامه، وضعیت تحقق منابع نسبت به سال‌های قبل بهتر شده و خصوصاً نفت نیز، صادرات نفت و میعانات گازی روزانه بیش از ۱٫۴ میلیون بشکه بوده و دلیل تحقق پایین منابع نفتی در بودجه، شرایط تحریمی است که باعث می شود تحقق درآمدها برای سازمان برنامه زمان بر باشد.

رشد ۵۰ درصدی درآمد مالیاتی

براساس قانون بودجه کل درآمد مالیاتی که دولت برای سال ۱۴۰۲ پیش بینی کرده ۸۹۴ هزار میلیارد تومان بوده که از این مقدار حدود ۱۴۵ هزار میلیارد سهم مالیات بر واردات بوده که مسئول اخذ آن گمرک ایران و ۷۴۹ هزار میلیارد تومان نیز مربوط به سازمان مالیاتی است. داده‌های سازمان امور مالیاتی نشان می‌دهد در ۴ ماهه نخست سال جاری رقم درآمد مالیاتی دولت ۲۱۶ هزار و ۳۰۰ میلیارد تومان بوده که نسبت به مدت مشابه سال گذشته رشد بیش از ۵۰ درصدی را نشان می‌دهد. همچنین درآمد مالیاتی گمرک حدود ۵۰ هزار میلیارد تومان بوده است. این آمارها نشان می‌دهد از تکلیف نزدیک ۲۵۰ هزار میلیارد تومانی سازمان امور مالیاتی برای اخذ مالیات در ۴ ماهه نخست، تاکنون بیش از ۸۶ درصد آن محقق شده است. همچنین از تکلیف ۱۴۵ هزار میلیارد تومانی گمرک ۵۰ هزار میلیارد تومان آن تا ۴ ماهه نخست محقق شده که معادل رقم تکلیف ۴ ماهه نخست است. اما طبق گزارش سازمان امور مالیاتی، از مجموع درآمد مالیاتی ۲۱۶ هزار میلیارد تومانی دولت در ۴ ماهه نخست، بیش از ۸۳ هزار میلیارد تومان آن مربوط به مالیات کالا و خدمات، ۸۱٫۵ هزار میلیارد تومان مربوط به مالیات اشخاص حقوقی (شرکت‌ها)، ۴۱٫۵ هزار میلیارد تومان مربوط به مالیات بر درآمد‌ها و ۱۰ هزار میلیارد تومان هم مربوط به مالیات بر ثروت بوده است. این گزارش نشان می‌دهد درآمد مالیاتی دولت از شرکت‌های دولتی کاهش ۳۰ تا ۴۰ درصدی داشته است.

گزارش

محمد رضا گوهری
خبرنگار

حتی بودجه شرکت‌های دولتی را نگاه نکنیم، نمی‌توان به توضیحی متقن و دقیق از عملکرد دولت در اقتصاد رسید. یکی از مهم‌ترین دلایل این موضوع تسهیلاتی است که دستگاه‌های دولتی از نظام بانکی دریافت می‌کنند. خواه این تسهیلات، تکلیفی باشد که در بودجه برای نظام بانکی تعیین شده، خواه تسهیلاتی باشد که دستگاه دولتی بدون هیچ گونه تکلیف قانونی از نظام بانکی دریافت می‌کند. دانستن این تسهیلات از آن جهت مهم است که می‌تواند به تحلیل دقیق تریبیرمان دلایل رشد پایه پولی و نقدینگی در کشور کمک کند. آن چیزی که غالباً در رسانه‌ها مطرح می‌شود آن است که آثار کسری بودجه دولت اگر بخواهد در پایه پولی بروز کند می‌بایست نشانه‌ان را در جزء بدهی دولت به بانک مرکزی جست‌وجو کرد. در حالی که این گزاره دقیق نیست. با وجود دریافت تسهیلات توسط دستگاه‌های دولتی می‌بایست برای یافتن اثرات کامل کسری بودجه دولت به بدهی دولت به بانک‌ها نیز دقت کرد. بدهی‌ای که گاه منجر به اضافه برداشت بانک‌ها می‌شود و از جزء بدهی بانک‌ها به بانک مرکزی به رشد پایه پولی منجر می‌شود.

از این روش‌فایت تسهیلات نظام بانکی به دستگاه‌های دولتی امری لازم برای تحلیل اثرات کسری بودجه و دلایل نرخ رشد متغیرهای پولی است. در این زمینه مجلس شورای اسلامی در جزء ۱-۴ بند ط تبصره ۱۶ قانون بودجه سال ۱۴۰۲ بانک مرکزی را مکلف کرد تا میزان تسهیلات یا تعهدات پرداختی به هر یک از دستگاه‌های اجرایی توسط بانک مرکزی یا بانک‌ها و موسسات اعتباری غیربانکی به همراه نرخ سود، میزان دوره بازپرداخت و تنفس، وثیقه‌ها یا ضمانت‌نامه دریافتی، وضعیت بازپرداخت (به تفکیک جاری، بر سررسید گذشته، معوق یا مشکوک‌الوصول) و مقرره‌مبنای پرداخت‌ر در تازنامه بانک مرکزی و در دسترس عموم قرار داده و به صورت فصلی به روزرسانی کند. بانک مرکزی نیز در روزهای گذشته بنا بر این تکلیف قانونی اطلاعات مربوط به تسهیلات و تعهدات پرداختی به دستگاه‌های اجرایی در فصل بهار را منتشر کرد. براین اساس در فصل بهار دستگاه‌های دولتی مجموعه‌ایش از ۲۹ هزار میلیارد تومان از نظام بانکی تسهیلات دریافت کرده‌اند. برای فهم بزرگی این عدد می‌توان آن را با مصارف بودجه در چهار ماه اول سال ۱۴۰۲ مقایسه کرد. بر اساس گزارش روز گذشته داود منظور، رئیس سازمان برنامه و بودجه در مجلس شورای اسلامی مصارف بودجه در چهار ماهه نخست امسال ۴۶۰ هزار میلیارد تومان بوده است. یعنی دستگاه‌های دولتی در فصل بهار حدود ۶ درصد مصارف بودجه در چهار ماهه سال جاری تسهیلات دریافت کرده‌اند؛ هرچند انتشار این اطلاعات برای اولین بار توسط بانک مرکزی شایسته تقدیر است، اما اطلاعات مربوط به اینکه این تسهیلات توسط کدام بانک یا چه نرخ سودی و با چه دوره بازپرداختی است در گزارش بانک مرکزی نیامده.

شرکتی با کمبود همیشگی نقدینگی

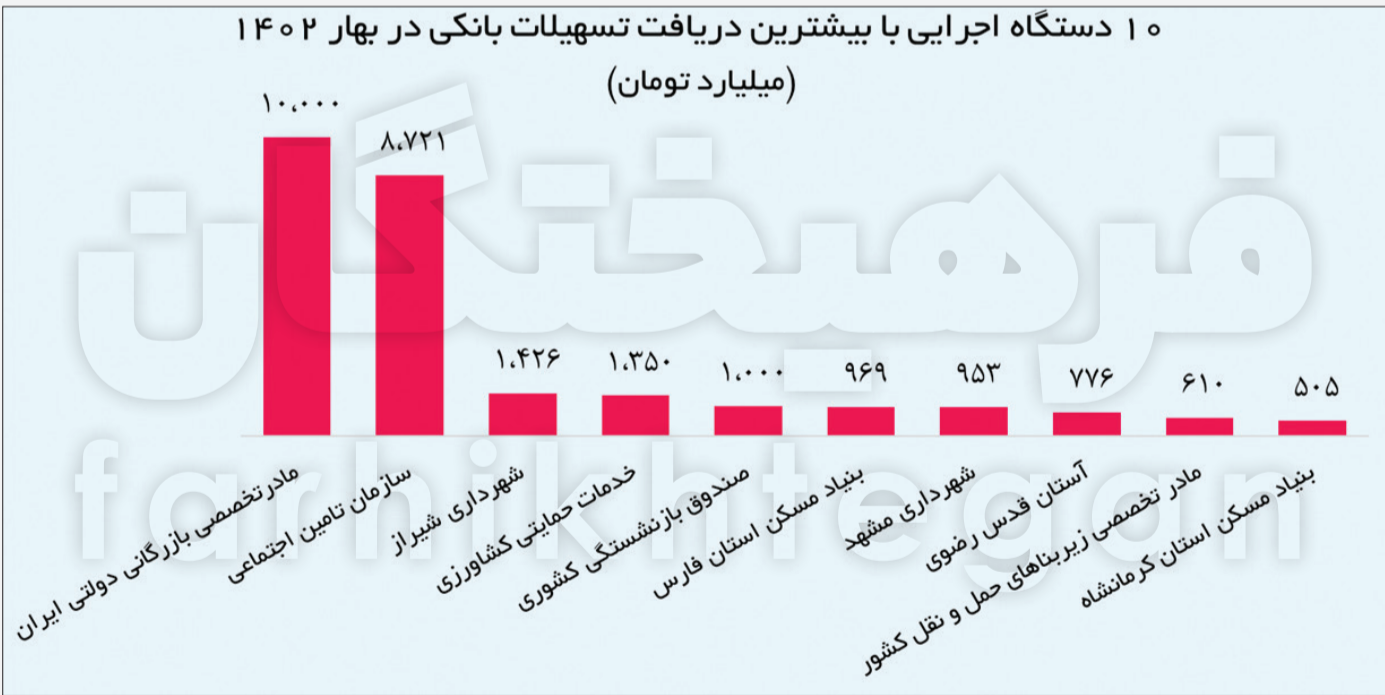
بیشترین تسهیلات را در میان دستگاه‌های دولتی، شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران دریافت کرده است. این شرکت

اقتصاد

وضعیت درآمدهای مالیاتی دولت در ۴ماهه نخست سال ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ – ارقام به میلیارد تومان			
عنوان منبع مالیاتی	۴ماهه ۱۴۰۲	۴ماهه ۱۴۰۱	درصد تغییر
بند اول؛ مالیات اشخاص حقوقی	۵۷,۶۹۶	۸۱,۵۵۸	۴۱٫۴
مالیات علی‌الحساب اشخاص حقوقی دولتی	۶,۸۴۵	۴,۲۳۱	۳۸٫۱-
مالیات عملکرد شرکت‌های دولتی	۲,۵۳۵	۱,۴۳۵	۲۹٫۵-
مالیات بنگاه‌های اقتصادی، نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی	۴۲	۲۳۳	۴۳٫۵۹
مالیات اشخاص حقوقی غیردولتی	۴۸,۷۷۱	۷۵,۴۳۳	۵۶٫۸
مالیات شرکت‌ها و موسسات وابسته به آستان قدس رضوی	۱۴	۳۵	۱۱۴
مالیات موضوع ماده (۷۸)	۴۴	۲۵۵	۳۶۵
بند دوم؛ مالیات بر درآمدها	۲۴,۵۶۹	۴۱,۵۴۳	۶۹
مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی	۵,۱۴۶۱	۸,۵۷۵	۵۷
مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی	۸,۴۲۷	۱۳,۹۳۱	۶۵٫۳
مالیات مشاغل	۸,۹۸۱	۱۶,۴۴۴	۸۳٫۱
مالیات مستغلات	۱,۳۲۳	۲,۵۴۹	۹۲٫۷
مالیات‌های متفرقه درآمد	۳۷۵	۴۵	۸۷٫۹-
معوقات مالیاتی مراکز درمانی در ۱۳۹۸،۱۳۹۹،۱۴۰۰	۸	-	۱۰۵-
بند سوم؛ مالیات بر ثروت	۵,۳۴۶	۱۵,۵۳۶	۸۷٫۷
مالیات بر ارث	۵۶۵	۷۵۵	۲۵٫۱
مالیات‌های اتفاقی	۱۹	۱۱	۴۴٫۱-
مالیات نقل و انتقال سرقفلی	۶۲۹	۱,۵۴۹	۶۶٫۶
مالیات نقل و انتقال سهام	۲,۲۳۵	۴,۶۴۵	۱۵۸
مالیات نقل و انتقالات املاک	۱,۳۴۱	۲,۱۳۵	۵۹
حق تمبر و اوراق بهادار	۵۱۶	۸۵۵	۵۵
مالیات بر واحدهای مسکونی گران قیمت (با احتساب عرصه و عیان)	۱	۷	۶۵۸
مالیات بر انواع خودروهای شخصی گران قیمت	۴۴	۶۹۳	۱۴۶۵
درآمد حاصل از مالیات بر واحدهای مسکونی خالی از سکنه	۵	۲	۹۵۵۵
بند پنجم؛ مالیات بر کالاها و خدمات	۵۶,۲۷۷	۸۳,۱۶۲	۴۷٫۸
مالیات بر فروش فرآورده‌های نفتی– مالیات بر بنزین	-	۶۳۹	۱۵۵
دو درصد مالیات سایر کالاها (معوق)	-	۷۷ میلیون تومان	۱۵۵
عوارض خروج مسافران مرزهای کشور	۱,۱۹۶	۶۴۴	۴۶٫۳-
مالیات بر فروش سیگار	۴۱۷	۱,۵۷۴	۲۷۸
مالیات بر نقل و انتقالات اتومبیل	۶۶۴	۳,۶۸۹	۴۵۶
مالیات شماره‌گذاری خودرو	۴۳۷	۳,۸۸۵	۷۸۷
مالیات بر ارزش افزوده	۱,۸۶۳	۵۹,۷۷۳	۳۱۵۸
درآمد حاصل از یک درصد نرخ مالیات ارزش افزوده ماده ۳۷	۲,۵۸۴	۱۵,۳۵۹	۳۵۱
صدم درصد از ۳ درصد تعرفه مالیات ارزش افزوده شهرداری‌ها	۳۷,۹۵۹	۱,۲۱۶	۹۶٫۸-
مالیات بر سیگار	۱۵,۶۲۸	۱,۵۲۱	۹۵٫۴-
درآمد حاصل از رسیدگی قطعی پرونده‌های مودیان ارزش افزوده	۳۵۵	-	۱۵۵-
درآمد حاصل از عوارض ارزش افزوده دریافتی از شرکت‌های فناوری	۲۲۴	۶۷	۷۵-
مالیات عملکرد شرکت‌های صادرکننده مواد خام و نیم‌خام (بندن تبصره ۶)	-	۳۵۱	۱۵۵
مجموع درآمدهای مالیات‌های دولت	۱۴۳,۸۸۸	۲۱۶,۲۹۹	۵۵٫۳

راز ۳۰ همت وام شرکت‌های دولتی در بهار

با ۱۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات در صدر لیست دریافت کنندگان وام قرار دارد. آمارهای فهم جزئی نیاز این شرکت به تسهیلات باید به ماوریت‌های این شرکت و اتفاقات اقتصاد کلان توجه کرد. از جمله وظایف این شرکت می‌توان به خرید تضمینی گندم از کشاورزان داخلی و نیز واردات و توزیع کالاهای اساسی مانند نهاده‌های دامی، روغن، دانه‌های روغنی، برنج، گوشت قرمز، ذرت و جو اشاره داد.

اما آن چیز که سبب شده تا شرکت بازرگانی دولتی به سرمایه‌در گردش بالایی نیاز پیدا کند که منجر به رشد تقاضای تسهیلات این شرکت شود، حذف اختصاص ارز ۴۲۰۰ تومانی بعد از اجرای سیاست مردمی سازی یارانه بود. با حذف ارز ۲۲۰۰ تومانی در اردیبهشت‌ماه‌سال ۱۴۰۱، بازار اختصاصی به شرکت بازرگانی دولتی به یکباره به حدود ۲۴ هزار تومان افزایش یافت، یعنی افزایشی تقریباً شش برابر. همین موضوع سبب شد تا این شرکت برای دریافت ارز به‌منظور واردات کالاهای اساسی به تقریباً شش برابر نقدینگی بیشتر احتیاج پیدا کند که به‌نظر می‌رسد بخش اعظمی از آن را از تسهیلات بانکی تأمین کرده است. البته ناگفته‌نیایدست کمبود نقدینگی توسط این شرکت تنها به سیاست مردمی سازی یارانه‌ها باز نمی‌گردد و بعد از هر جهش نرخ ارز این مشکل برای این شرکت تکرار می‌شود.

دریافت تسهیلات ۱۰ هزار میلیارد تومانی توسط شرکت بازرگانی دولتی در حالی است که این شرکت سال گذشته نیز اعداد بزرگی تسهیلات دریافت کرده است. مانده تسهیلات این شرکت تنها در بانک کشاورزی در پایان اسفند سال ۱۴۰۱ بیش از ۳۰ هزار میلیارد

تومان بوده و در بانک‌های ملی، پست‌بانک، صادرات و رفاه به ترتیب ۶ هزار میلیارد تومان، ۱۳۰۰ میلیارد تومان، ۱۶۰۰ میلیارد تومان و ۵ هزار میلیارد تومان است.

سهم ۳۴ درصدی صندوق‌های بازنشستگی

در میان دستگاه‌های دولتی دریافت‌کننده تسهیلات بانکی، اسامی صندوق‌های بازنشستگی جلب توجه می‌کند. بررسی این دستگاه‌ها نشان می‌دهد سازمان تأمین اجتماعی، صندوق بازنشستگی کشوری و صندوق فولاد در میان دریافت‌کنندگان تسهیلات بانکی در سه‌ماهه اول سال هستند که به ترتیب تقریباً هشت هزار و هفتصد میلیارد تومان، هزار میلیارد تومان و ۳۰۰ میلیارد تومان تسهیلات دریافت کرده‌اند. در مجموع این سه صندوق بازنشستگی در فصل بهار بیش از ۱۰ هزار میلیارد تومان تسهیلات دریافت کرده‌اند که معادل ۳۴ درصد کل تسهیلاتی است که همه دستگاه‌های اجرایی گرفته‌اند. شاید بتوان دریافت تسهیلات توسط صندوق‌های بازنشستگی را نشانه دیگری از بحران در این صندوق‌ها دانست. مطابق قانون بودجه سال ۱۴۰۲ حدود ۱۷ درصد بودجه عمومی کل کشور صرف کمک به این صندوق‌ها می‌شود. در صد کمک‌های بودجه‌ای به صندوق‌های بازنشستگی، صندوق بازنشستگی کشوری ۲۰۷ میلیارد، معادل ۱۰ درصد کل بودجه عمومی کشور قرار دارد. سازمان تأمین اجتماعی و صندوق فولاد نیز به ترتیب ۱۶ و ۹٫۷ همت از منابع بودجه‌ای عمومی کشور دریافت می‌کنند.

بیمه دریافت کند و بیش از ۳۰ سال مستمری بپردازد.»

عامل دوم ایجاد بحران در صندوق‌های بازنشستگی را می‌توان عملکرد بد این صندوق‌ها در سرمایه‌گذاری دانست. در واقع فلسفه کار صندوق‌های بازنشستگی آن است که با پول بیمه‌شدگان در پروژه‌هایی سرمایه‌گذاری کنند که از سود آن بتوانند منابع لازم برای پرداخت مستمری به بازنشستگان را فراهم کنند، اما بررسی عملکرد اقتصادی آنها نشان از ضعف جدی در این حوزه دارد. برای نمونه براساس گزارش مرکز پژوهش‌های مجلس، از مجموع ۱۸۷ شرکت متعلق به صندوق بازنشستگی کشوری در سال ۱۴۰۰، تعداد ۶۳ شرکت دارای زیان انباشته یا مشمول ماده ۱۴۱ قانون تجارت هستند.

عامل سوم نیز تعهدات جدیدی است که هر سال مجلس برای دولت ایجاد می‌کند یا بار مالی سنگینی برای دولت در پی دارد. برای نمونه براساس ابلاغیه مصوبه دولت، مادران غیر شاغل خانه‌دار دارای سه فرزند و بیشتر ساکن مناطق روستایی و عشایری، رایگان بیمه می‌شوند. به موجب این آیین‌نامه، دولت مکلف است با تقویت صندوق بیمه اجتماعی روستایی، مادران خانه‌دار غیر شاغل دارای سه فرزند و بیشتر را بیمه کند. تصمیم مجلس باعث شده بار مالی وارد بر صندوق‌های بازنشستگی بیش از پیش شود و از ساختار متعادلش فاصله بگیرد. البته دولت خود نیز در این وضعیت سهیم است. تصمیم دولت روحانی در همسان‌سازی حقوق بازنشستگان یکی از این موارد است که به یکباره سهم کمک دولت به صندوق‌های بازنشستگی را به شدت افزایش داد.

به طوری که مستمری بازنشستگان به ۱۰۶ درصد حقوق آنها پیش

از بازنشستگی رسید.

بدون شک هیچ فردی منکر شرایط نامناسب غالب بازنشستگان کشور نیست اما موضوعی که اهمیت دارند آن است که اگر اصلاحی در خصوص وضعیت صندوق‌های بازنشستگی در کشور نشود، چالش‌های اقتصادی در پی آن، کشور را با بحران‌هایی شبیه به بحران صندوق‌های بازنشستگی در یونان، فرانسه و برخی از کشورهای دیگر اروپایی مواجه خواهد کرد.

سهم ۱۰ درصدی شهرداری‌ها

نام ۱۸ شهرداری در میان دستگاه‌های دولتی دریافت‌کننده تسهیلات در سه‌ماهه اول سال ۱۴۰۲ وجود دارد که مجموع تسهیلات‌شان معادل ۱۰ هزار میلیارد تومان بوده که تقریباً ۱۰ درصد کل تسهیلات دستگاه‌های دولتی در این مدت است. در این میان شهرداری‌های شهر مشهد، اصفهان، کرمانشاه و زاهدان در رتبه‌های اول تا چهارم هستند. شاید بتوان یکی از دلایل کاهش درآمد شهرداری‌ها در سال‌های اخیر و افزایش میل آنها به دریافت تسهیلات را کاهش ساخت‌وساز در کشور دانست. در واقع از آنجایی که یکی از اصلی‌ترین منابع درآمد شهرداری‌ها اخذ عوارض از ساخت‌وسازهاست، کاهش ساخت‌وسازها تأثیری منفی بر درآمد شهرداری‌ها خواهد گذاشت. برای نمونه تعداد پروانه‌های ساخت‌وساز ۲۴۶ هزار مورد در سال ۱۳۸۶ به ۱۲۷ هزار مورد در سال ۱۴۰۰ و ۱۳۱ هزار مورد در سال ۱۴۰۱ رسیده که نشان‌دهنده افت جدی ساخت‌وسازها طی سال‌های اخیر است.